

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Den Hollantschen Icarvs

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, M. DC. LXIV.

Het XIII. Capittel. Of het aenroepen der Heylighen niet sonder superstitie gheschiedt, ende of het een Heydensche naevolginghe is?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71360)

die mirakelen valsch / de welcke Augustinus lib. 24. de Civit. Dei Cap. 8. seght 't sijnen tijde gheschiedt te sijn by de Reliquien vanden H. Stephanus.

2. Soo wanneer dat'er menige gheruyggen waer sae gheswozen gheruygghen van de mirakelen / die dooz de aenroepinghe der Heylighen gheschiedt sijn meynr ghy datghe in 't Rechte soude ontsaen met een leenlijck te segghen / 't is altemael valsch / ende besiert / en daer mede ghevoonen hebben? waer ghy ghy opt soodanighe eene sozine van Rechte in de werelt ghesien / ofte vernomen? moest ghy niet teghen bewijfen dooz setten / ende thoonen dat alle de mirakelen / die wy segghen / ende bewijfen dooz de aenroepinghe der Heylighen gheschiedt te sijn valsch / ende besiert sijn?

HET XIII. CAPITTEL.

Of het aenroepen der Heylighen niet sonder superstitie gheschiedt, ende of het een Heydensche naevolginghe is?

Peenius Pag. 193.

DE waere, ende Gode behaeghelijcke aenroepinghe, is sonder superstitie, ende Heydensche naevolginghe. Want door de aenroepinghe wordt de Clinstelijcke Kercke van de vergaedinghe der Heydenen onderscheyden, ende de ware dienst *Godis*; als die eene Religieuse aenroepinghe is, moet van alle superstitie vreemt sijn. *Deut. 12. 293.* Maer de aenroepinghe der Heylighen en is niet sonder superstitie, ende Heydensche naevolginghe, ergo.

Antw. Hoe bewijst ghy dat onse aenroepinghe der Heylighen niet en is sonder superstitie?

Peenius. De dienst, die in *Godts Woort* niet wert voor-
gheschreven, is superstitieus.

Antw. **Dat is onwaerachtigh.**

Peenius. De Religieuse aen-roepinghe der Heylighen is
een dienst, in *Godts Woort* niet voor-gheschreven, ghe-
lijck dat sommighe Paepsehe Leeraers selve bekenen.

Antw. **Dat is mede onwaerachtigh: en ghenom-
men 't waer soo: thoonst ons nu eens dat dese
dienst daerom superstitieus is / preeles om dat hy / soo
ghy seght / niet booz-gheschreven staet in het Woort
Godts.**

Peenius. Thomas 2. 2. q 82 art. 1. ende de andere Scho-
lastieke definieren de superstitie, dat 't is een quaet, 't welck
de Religie contrarie is, niet om dat se meer bewijst aen den dienst
Godts, dan de waere Religie, maer om dat se eenen Goddelijcken
dienst bewijst. of se dien sy niet en moet, of se op die wijze alse niet
en moet.

Antw. Dese definitie neme tek seer gheerne aen:
maecht hier uyt uwe beslyt dat onse aenroepinghe
der Heylighen / superstitie is: want sy en is / noch de
Religie contrarie, noch men bewijst eenen Goddelijcken
dienst, aen dien men niet en moet, noch op de wijze als men
niet en moet.

Doorders tek meyne datse daerom superstitieus
was / om datse niet booz-gheschreven wordt / soo
ghy seght / in het Woort Godts? is het dan altemael
contrarie aen de Religie / 't ghene in 't Woort Godts
niet booz-gheschreven en is?

Peenius. Maer de aen-roepinghe der Heylighen bewijst
een Goddelijcken dienst, den ghenen dien het niet toe en
komt.

Antw. **Dat is gheloghen / ende en is van u noyt
bewisen ghetweest.**

Peenius pag 194. Die de Heylighen aenroept, dient
Godt op een wijze als hy niet bevolen en heeft, soo isse dan
superstitieus.

Antw. **Ick hebbe oock menighmael toeghestemt /
dat de aen-roepinghe der Heylighen al-hor-wel in
Schrifture ghepreten / en booz-ghesest / noch hangt
van Godt niet bevolen, noch gheboden en is: Ego sy**

is superstitieus, het en volghet niet: Stelt eens de bo-
ven-ghemelde definitie van S. Thomas, tot uwe op-
ste booz-stellinghe / ende siet of die consequentie (die
ghy hier maecht / daer uyt sal wettelick bloeyen
Doch ghy moest eerst dese consequentie maechen
't welck ghy bergheten hebt) de aen-roepinghe der Hey-
lighen, en is niet voor-geschreven in het Woordt Gods, ergo
sy is superstitieus.

Peenius, Bonaventura 4. Sent. distinct. 13. in explic. 1.
seght: Superstitie is een ghevoelen seggen 's gheloove, ten op-
sichte van de uyt-vindinghe ende wordt gheseght superstitie, als
overtollighe institutie.

Antw. Dese definitie sal ick mede aen-nemen, ende
daer uyt hoozen utw' beslypt.

Peenius. Maer nu de Religieuse aen-roepinghe en is niet
uyt den gheloove.

Antw. 't Mozt gheloochent.

Peenius. S'is door menschelick goet-duncken uyt-ge-
vonden, en over-tolligh.

Antw. Dit mozt mede gheloochent.

Peenius. S'is inghesfelt buyten het Woort Gods.

Antw. Dat loochene ick mede: Doch / ghenomen
wat ist nu?

Peenius. Ergo s'is Superstitieus.

Antw. Nego consequentiam. Die consequentie mozt
ghy my goet maken / maer dat en zijt gy niet maech-
tigh te doen.

Peenius. Pag. 196. Dit sal noch klaerder bliicken uyt de
verghelijkinghe van den dienst, welcke den Heyligen
in't Pausdom bewesen wordt, met de afgoderije der Hey-
denen.

Antw. 't Is waer / dat ghy die booz-gaende con-
sequentie moest maken / 't welck ghy hier uiter en
doet / maer loopt op een ander / nochtans / laet ons
hoozen / wat ghy seght / oock dibertende van het
stuk dat wy booz hebben.

Peenius. Voor eerst, ten aensien van het voortwerp: Ghes-
lijck de Heydenen, beroemde, ende wel verdiende mannen
stelden onder het getal der Goden ghelijck Augustinus seght
Lib. 8. de Civit. Cap. 26. Alsoo doen die van het Pausdom
door

door haere Canonisatie, en stellen den verstorven in't ghetal der Heylighen, om van allen aengheroepen te worden.

Antw. Hier is seer groote onghelijckigheyt; want wie en siet niet / dat het wat anders is van verstorvene menschen Goden te maken / ende wat anders / de verstorvene te stellen in't ghetal der Heylighen? Het eerste strijdt directelijck teghen het waesen / eere / ende ghebodt Godt: het tweede niet.

Peenius, Ghelijck de Heydenen, behalven eenen oppersten Godt, dienden, ende vereerden vele middelaers, door den welcken sy sich tot hem een toe-ganck maecten, de welke van den menschen op-waerts draghen haere verfoecken, en tot hen wederom brenghen, het ghene datter verkregen is, ghelijck van hen spreeckt Augustinus *Lib 8. de civ. cap. 20.* de welke als loopende Boden tusschen heyden, ende als die de mondt over en t'weer zijn, van hier onse ghebeden souden over-draghen, ende van daer wederom de hulpe der Goden wederwaerts brenghen, ghelijck hy spreeckt *ibid. cap. 22.* den welcken wy moeten ghebruycken als Advocaten, en voor-spraken, die de ghebeden der menschen tot den Goden over-draghen, en 't ghene sy verkregen hebben den menschen wederom brenghen, ghelijck hy spreeckt *ibid. cap. 18.* de welke nae-dien sy zijn vrienden Godts, met belofsten en ghebeden ghedient wierden, op dat sy der menschen saken, by den oppersten Godt souden helpen, ghelijck Celsus by Origenes ghetuyghet. Siet oock Euseb. *lib 13. de prep. Evang. cap. 7.* Alsoo segghen oock die van het Pausdom, dat men door den Enghelen, en verstorven Heylighen, als door middelaers der voorbiddinghe, tot Godt in sijne ghebeden moet gaen, waerom sy hen als Godts vrienden, ende Godt alder-naest aenroepen, dat-se haere ghebeden, ende belofsten tot Godt, ende tot Christum, door voorbiddinge overbrengen, van Godt, ende van Christo, door haere verdiensten, hulpe, ende weldaeden tot hen weder-brenghen.

Antw. Behalven dat het niet waer en is / dat wy leeren / dat men dooz de Heyligen MOET tot Godt gaen: soo is hier eene groote onghelijckigheyt tusschen ons / ende de Heydenen: want sy hielden alle die overdraghers, en overbrengers booz waerachtighe Goden: soo en doen wy niet met onse Heylighen: sy

eerden / ende aentreyden haer allegaer als Goden
 ende vereerden haer met eenen godlijcken dienst
 soo en doen wy niet ten op'sichte van onse Heylighen
 Sier/ met ozz woorden sijn alle die langhe plaatsen
 van Peenius te niere ggedaen

Peenius. pag. 197. Ghelijck de Heydenen aen verscheyden
 Provincien stelden verscheyden Bescherin goden, van
 verscheyden Goden verscheyden weldaeden begheerden, en
 ghen verscheyden sieecten verscheyden Goden aanbade
 stelden verscheyden helpers voor verscheyden staeten
 levens. Want de Grieken eerden Pallas, &c. Alsoo hebbe
 oock die van het Pausom andere Heylighen over andere
 ende verscheyden natien, ende Provincien, andere over
 den, andere over Tempels, ende Capellen, andere over
 andere soorten des levens, &c.

Antw. Ghy bekenet selve dat de Heydenen beschey
 dene GODEN stelden over Provincien/ Steden/ &c.
 Dit strydt teghen de Majesteit/ ende wysen Goden
 eenen anderen Godt neffens hem te stellen / ende
 die eere 'achtervolghen / die hem alleen toe-komen
 De ghene die wy stellen / en sijn gheene Goden, maer
 Heylighen; dit en strydt niet teghen het wysen / of
 te weerdigheyt Godig / want wy en betuygen niet
 daerom die eere niet / die Godt alleen toe-komen
 Daer licht wederom al dat ydel ghesuater van Pe
 nius in duyghen.

Peenius. pag. 199. Men mach van de Paepsche af
 goderye niet alleenlijck ghebruycken, dat van den
 Prophete Ierem. 2. 28. ende cap. 11. 13. Naer het gheloo
 uwer Steden, sijn uwe Goden, o luda! maer oock van
 wegen den aenwas daer by ghevoecht werden, ende
 het ghetal uwer Tempels, ende uwer Altaeren sijn uwe God
 den.

Antw. Hoe passen dese Schriftuer-plaetsen op onse
 aenghe sien dat onse Heylighen gheene GODEN
 sijn/ noch den dienst/ die wy haer toe-braghen/ af
 derye? daerom is het gheloghen dat onse aentreyden
 ghe der Heylighen afgoderye is.

Peenius. Gelijck de Heydenen haere Goden, en Godinnen van de verscheydene plaetsen, in de welke sy ghedient wierden, en van de verscheydene weldaeden, die-se van hen begheerden, verscheyden benaeminghe gaven, als *Jupiter Apomyus*, &c. alsoo is't oock by die van't Paudom met de heylighe Maghet, de welke is dan *Maria miraculosa*, dan *Maria populi*, &c.

Antw. O grooutwelycke misdacdt / de H. Maghet verscheyden name te gheben van de plaetsen daer sy he'ondertijck gheviert woxt! daer ghy lieden self aen den selven persoon verscheyden benaeminghen gheeft ten opsichte van verscheyden plaetsen / daer by eenigh gebiedt / ofte auctoriteit heeft. Siet maer het opschrift van uwe Dedicatie aen de Hooghe-moghende Heeren.

Peenius. De Heydenen dienden haere Goden met ydel verhael van woorden, nae het ghetuygheniss: Christi *Matth. 6. 7.* 't Selfde doen oock die van't Paudom, ghelijck haere Roosen kranskens ghetuyghen, in de welke sy na het ghetal van de kleine koraeltjens op-segghen 50. *Ave Maria*, ende nae het ghetal die grooter koraelen, die tusschen die kleine inghevoeght zijn, 5. *Pater noster*.

Antw. Dat dit gheen ydel verhael van woorden en is / hebbe ick in't lanch betwefen in mijn Gheopende Christendom tegen het gheopende Turckdom van Simon Omius, daer ick u toe sende / ne actum agam.

Peenius. pag. 200. De Heydenen hebben haere Goden Tempels, ende Altaeren ghesticht, hen heylighe daghen inghestelt, beloften ghedaen, beelden ghewijdt, tortsen ontsteken, Priesters ghestelt, met wierooock, ende reuck-werck vereert, &c. dat die van het Paudom het selfde doenter eeren van de Heylighen, ghetuyght de levendighe practijcke.

Antw. **A**utaeren en Tempelen op te rechten / ter eeren van Afgoden, ghelijck de Heydenen ghebruycken hebben / is afgoderye, en daerom moet het verboden worden; dit te doen aen Godt ter eeren van de Heylighen / ghelijck wy doen / is prijsbaer / ende gheoorloft / en daerom wordt het loffelijck aenghenomen sonder eenighe ghelijckheyt met de Heydenen.

Peenius. Ghelijck de Heydenen verscheyden gaven, ende gheschencken aen verscheydenen Goden offerden, alsoo oock die van het Pausdom aen de Heylighen.

Antw. Dit onderscheydt isser wederom / dat de Heydenen dit deden aen Afgoden; wy ter contrarie aen Heylighen / die wy booz gheene Goden en heydenen. Ergo gheen ghelijckheyt.

Peenius. Waer toe veele woorden? **Bellarmin** *Lib. 1. de beat. sanct. cap. 20. resp. ad 2.* bekennt, dat de Tempels van de Heydensche Goden verandert zijn in Tempels der Martelaeren.

Antw. Dat bekenne ick mede.

Peenius. Van daer is't door verloop van tijdt ghebeurt, dat die eere, de welke de Heydenen eertijds haere Goden hebben toeghebracht, oock den Martelaeren, ende Heylighen in de Kercke is opgedragen.

Antw. Dat ontkenne ick 1. dat van daer is gheschieden de eere der Heylighen. 2. Ontkenne ick / dat wy die eere den Heylighen toedraghen / die de Heydenen eertijds haere Goden toebrachten.

Peenius. **Augustinus** *Lib. 1. contra Maxim. cap. 11.* seght: Hy werdt vervloecht van de Kercke, die voor eenigh heyligh Enghel een Tempel maect.

Antw. Is't waerschyndelijck dat ten tijde **Augustini** selve booz Godt gheene Kercken ghemaect en werden; dat seght nochtan **Augustinus** terfont daer na op die selve plaetse: Hoc en is hy, sept hy / gheen waer-

achtigh Godt, aen den welcken wy gheene Kercke en maken,
 mer wy selve zijn de Kercke? soo dat dese plaetse gants-
 schelijck duffter is; noch des te meer / om dat den
 selven Augustinus op verscheyden plaetsen ghetwagh
 mach van Kercken der Martelaeren / die t'sijnen
 tijde waeren. Siet Lib. de cura pro mort. c. 1, Lib. 1, de
 Civit. Dei c. 1, Lib. 8, c. 26, &c.

HET XIV. CAPITTEL.

Of het aenroepen der Heylighen niet
 over-een-komt met de leere van de
 primitive Kercke?

Peenius. *Pag. 201.*

DE waere, ende Gode behaeghlijcke aenroe-
 roepinghe heeft voor sich de eendrachtige over-
 een-kominghe, en toe-stemminghe van de primitive
 Kercke, der Apostelen tijde aldernaest.

Antw. Dit en wordt van ons / soo ghy seght / niet
 in twijffel ghetrocken.

Peenius. Maer de aenroepinghe der Heyligen en
 heeft dese toe-stemminghe niet.

Antw. Dat ontkennen wy / en daerom moet het
 betwefen worden.

Peenius. Sommighe Paus-ghesinde bekennen
 selfs, dat in de H. Schrift niet en staet de aenroepin-
 ghe der Heylighen.

Antw. Wat is't nu? (die authents sullen wy hter
 na onder soecken) volghet hier upt dat het aenroepen
 der Heylighen niet over-een-komt met de leere van de
 primitive Kercke / t welck hter te probren stont?

Peenius. Indien van dese leere niet met al in de Schrift te
 vinden is, hoe veel te min kunnen sy voort-brengen de een-
 drach-